

УДК 81'367.627-047.3:81(=161.2)«2001/2023»

ASPECTS OF NUMERAL RESEARCH IN UKRAINIAN LINGUISTICS AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

Oksana Kovtun

*Vasyl' Stus Donetsk National University
Department of English Philology
600-Richchia Street, 21, 21021, Vinnytsia, Ukraine
phone: 097 961 16 40
email: o.kovtun.work@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9139-8987>*

The article is dedicated to interpreting the modern understanding of numerals as a part of speech through the prism of both traditional and contemporary grammatical frameworks and new scientific paradigms. It is demonstrated that despite the peripheral nature of this linguistic component, research aspects related to the study of numerals are far from being exhausted today. In the 20th century, numerals were predominantly examined within a focus on traditional grammar and functional grammar, establishing both broad and narrow understandings. In the 21st century, numerals have started to be studied within the realms of the pragmatic, linguocognitive, and linguoconceptual knowledge paradigms, particularly within the perspectives of the emerging linguistic directions such as the poetic grammar, the theory of precedentness, the discourse linguistics, the morphology of evaluation, the grammatical stylistics, as well as the comparative-historical and comparative-contrastive linguistics. It has been established that Ukrainian researchers pay attention to the peculiarities of English numerals, which is associated with its globalization function, and conduct a comparative analysis of the Ukrainian numeral with the English numeral. They also update works on the uniqueness of expressing the concept of quantity through different linguistic units. Separate studies focused on the study of the English numeral are proposed, which is important since English is practically a mandatory subject in secondary schools and universities in Ukraine. Therefore, such research has great significance not only for linguistics but also for didactics. It is noted that the Ukrainian numeral possesses significant potential for modelling evaluative meanings, expression, and artistic linguistic devices. The pragmatic power of certain numerals has been noted, as they have the ability to serve as markers of imagery, emotionality, axiology, expressiveness, and the idiolect of the writer in general. The perspective of research outlined includes the necessity of conducting comparative studies of Ukrainian and English languages, particularly focusing on the morphology of evaluation.

Key words: grammar, evaluative meanings, modern scientific trends, numeral, functional load.

DOI:

Statement of the problem

The numeral as a lexical-grammatical category of words, an independent part of speech, is quite extensively studied in Ukrainian linguistics, including various aspects that are traced, particularly at the beginning of the 21st century, when it comes to the study of grammar, primarily morphology, in the context of anthropocentrism, primarily within the parameters of academic linguo-Ukrainian studies [6; 7]. The mentioned aspects are projected onto a wide range of modern multidimensional grammars: this includes *the grammar of appeals* [34], *the transformational grammar* [24], *the functional grammar* [3; 8], *the stylistic grammar* [9], *the grammar of errors* [26], *the poetic grammar* [35; 19], *the grammar of evaluation* [22], and others.

In academic grammar, unlike traditional approaches (broad approach), numerals are considered within a narrow paradigm. In this paradigm, only cardinal numerals remain within its scope, while ordinal numerals are regarded as an additional lexical-grammatical category, referred to as ordinal adjectives, based on formal indicators. Indeclinable numerals are considered adverbs, and some numerals that perform demonstrative functions are classified as pronouns.

This scientific research **aims** to present a review of contemporary Ukrainian scientific literature regarding aspects of numeral description for its novel comprehension. To achieve the aim of the article, we set the following **tasks** for ourselves: (1) to characterize traditional approaches to understanding the numeral, and (2) to formulate new aspects of its study that are important for teaching practice.

The object of the scientific study is the modern grammar of the Ukrainian language within the Ukrainian-centric paradigm, while its **subject** is a fragmentary overview of the scientific reception of the numeral in contemporary Ukrainian linguistics.

For the exposition of the material, we primarily employ *the descriptive method*, which allows for presenting the declared overview, *induction and deduction* – for the transition from general statements to conclusions and vice versa, for generalizing the analysis; *abstraction* – to delineate the directions of numeral research in contemporary Ukrainian linguistics, as well as *conceptual-analytical* – for qualifying and methodologically evaluating the theoretical foundations of numeral study.

The analysis of recent research and publications

A methodological postulate for interpreting the numeral is that practically all major parts of speech present *quantitative meanings*: nouns, verbs, pronouns, adjectives, and adverbs, but it **is most consistently expressed by the numeral and its derivatives**. It is commonly believed that the numeral is a special part of speech that harmoniously combines morphological and semantic features, although **this lexical-grammatical class of words is classified as peripheral** [4], as numerals do not have a distinct, branched system of morphological categories. This part of speech does not perform any particular syntactic functions. The main semantic functional load of the numeral is quantitateness and numerativity. The status of the numeral in the works of Yu. Shevelov has been extensively outlined, with which the Ukrainian scientific community had the opportunity to become acquainted only in the 21st century, thanks to the publishing activities of L. Masenko. This includes the scientific study by Yu. Shevelov entitled “Up or out? З проблематики формування українського числівника як частини мови” (“Up or out? On the Formation of the Ukrainian Numeral as a Part of Speech”) [39], where the numeral is interpreted in the perspective of grammar (both morphology and syntax) as well as grammatical stylistics. The main postulates of this work, belonging to methodological aspects during the study of the numeral, are as follows: **(1)** “... in Old Ukrainian, the numeral existed only at the semantic level, while morphologically and syntactically it constituted a rather shapeless mass of various fragments of different linguistic subsystems, with minimal adaptation to numerical semantics” [39 : 455]; **(2)** “...what was to become the Ukrainian numeral, two morpho-syntactic patterns coexisted and competed with each other – one of adjectival type (with modifications), and the other of nominal type (also with modifications). There was inconsistency, competition, and conflicts between these subsystems, leading to comparisons and partial simplifications, which made the overall picture more variegated and internally contradictory” [39 : 455]; **(3)** “...the specifically numeral mixed paradigm as an attribute of this particular part of speech”, which distinguishes “this part of speech from other parts of speech that do not have such a mixture” [39 : 456]. By 1995, a comprehensive overview of the specificity of numeral research was provided in the textbook by V. Herasymchuk “Майже все про числівник” (“Almost Everything about the Numeral”) [5]. However, this work did not take into account the developments of academic grammar. A qualified review of the numeral in terms of its national specificity was proposed by O. Mykytiuk [25], conducting her study in the educational-methodological aspect.

The presentation of the main material

The investigation of the numeral within a *sociolinguistic paradigm* appears intriguing, particularly considering (a) external influences on its development and (б) changes in its internal structure, as discussed by M. Kalamazh in the article “Числівник: екстралінгвістичні та лінгвістичні характеристики” (“Numeral: Extralinguistic and Linguistic Characteristics”) [17]. The scholar notes that in mythopoetic systems, “numerals (usually the numbers of the first ten) are oriented towards qualitative-quantitative assessment and are elements of the numerical code used to describe the world” [17 : 167]. Although the meanings of numbers vary across cultures and worldviews, they share a conceptual content. In modern literary texts, there is a secondary sacralization and harmonization of numbers, although it differs significantly from archaic meanings. Through the analysis of literary texts, patterns of using units with quantitative parameters are revealed as a means of expressing the author’s worldview and reflecting the individual linguistic world of the writer [17 : 165–166].

Today, the numeral is being studied through the lens of new linguistic paradigms, particularly through the prism of *the functional-pragmatic paradigm*. In Ukraine, research into cognitive and conceptual linguistics has been emphasized. Understandably, scholars’ focus in this case extends beyond the numeral as a part of speech: they explore conceptual microsystems. For instance, O. Argutkina has prepared a dissertation titled “Концептуально-семантичний і функціональний аспекти мікросистеми “Число”” (“Conceptual-Semantic and Functional Aspects of the Microsystem “Number””) [1]. T. Kosmeda and O. Argutkina offer a comprehensive overview of the aspects of researching words belonging to the microsystem “Number” within the paradigms of traditional and modern knowledge [20]. S. Bronikova has focused on studying *the functional-semantic field of quantitiveness* in the modern Ukrainian language [2], clearly extending beyond the numeral as a part of speech. Similarly, M. Kalamazh proposes studying *the meaning of quantitiveness through the lens of linguosemiology* [12]. This scholar delves into the investigation of quantitiveness through the prism of the category of gradability, but she directs attention to phraseoquantitative units [14]. The cognitive aspect of quantitative words is studied by S. Shvachko and O. Medvid [38].

I. Pavlova, by actualizing the paradigm of *poetic grammar*, examines the functional load of the Ukrainian numeral in prose texts, particularly those by H. Kvitka-Osnyanenko [27], as well as in poetic discourse [29], primarily focusing on poets of the sixties: V. Stus [28], L. Kostenko [29], and B. Oliynyk [30]. Reflections on the numeral within *the framework of the theory of precedentness* [32], which also extends to the text of the Bible [33], seem intriguing. T. Kosmeda noted that “the discursive word “one” and its derivatives” can be considered a productive way of verbalizing precedent situations, calling it a “strong” discursive word [18]. This researcher demonstrates the pragmatic power of this numeral, which has the ability to be a marker of imagery, emotionality, axiology, expressiveness, and the idiolect of the writer as a whole.

Additionally, we observe the revitalization of numerals within the focus of *discourse linguistics*, as numerals have a “chameleon-like” quality; they can change their part-of-speech affiliation and acquire discursive meanings. This perspective was highlighted by T. Kosmeda, O. Oleksenko, and I. Pavlova in their monographic study “Семантика і прагматика дискурсивного слова та його потенціал для діагностики психотипу мовної особистості: аспектуальний опис” (“Semantics and Pragmatics of Discursive Word and its Potential for Diagnosing the Psychotype of a Linguistic Personality: As-

pectual Description”) [21]. It is noted that *numerals and numeral forms* are (1) directly associated “with mythologized, sacralized, idealized, and socialized perception”, as well as (2) “with the factor [...] of psychological perception, including inductive-empirical, cultural-typological, and individualized, reflected in corresponding mythologemes, ideologemes, and psychologemes, which expand their conceptual content over the development of language through new meanings” [21 : 270]; (3) they have the ability to create “zones of discursive static tension, belonging to the core elements of the author’s thesaurus”, and (4) “represent the environment differently – time, space, individuals – in terms of characteristics such as age, social status, physical and psychological traits, household items, artifacts, etc.” [21 : 271]; the “articulated world has a quantitative [...] interpretation” capable of “transforming into a qualitative” one [21 : 271]; (5) they contain powerful potential “for active implementation of artistic means” [21 : 271].

Let’s also emphasize *the study of the numeral within the framework of the grammar of evaluation*, which is thoroughly demonstrated in O. Khaliman’s monograph “Грамматика оцінки: морфологічні категорії української мови” (“Grammar of Evaluation: Morphological Categories of the Ukrainian Language”) [37]. The numeral is characterized through the prism of grammatical categories of gender and case. The ability of the numeral to model comparative forms to indicate the intensity of evaluation is taken into account, as well as its capacity to model grammatical games. This involves “qualifying words in the process of creative word formation, which leads to the emergence of secondary meanings and becomes a convenient means of expressing positive evaluation” [37 : 232–233]. The mentioned researcher notes that “deviations from the norm in the declension of numerals can be used to evaluate the nominated object. However, since the rules of numeral declension pose difficulties for average speakers and are often violated, the use of such non-standard declension forms for negative evaluation may not always be appropriately decoded. In contemporary communication, grammatical deviations in the speech of public figures, associated with the application of corresponding rules, lead to negative evaluations of the speakers” [37: 224–225].

One of the relevant aspects of researching numerals in the 21st century is *the comparative-historical perspective*, conducted based on Slavic languages. This aspect was highlighted by T. Lukinova in the monograph “Числівники в слов’янських мовах: (Порівняльно-історичний нарис)” (“Numerals in Slavic Languages: (Comparative-Historical Outline)”) [23], which discusses the origin of numerals and their development in Slavic languages, starting from the preliterate (Proto-Slavic) period. From the perspective of the mentioned scholar, the semantic dynamics of numerals and the characterization of the development of derivational relationships of words that have long denoted quantity are considered. It’s understood that the comparative-historical aspect is based on considering linguistic-cultural information within the paradigm of “Number and Culture”, which extends beyond the lexical-grammatical category of numerals. The researcher also addresses the problem of the transformation of numerals into the “adjectival and nominal zones”, analyzing the peculiarities of forming numerals derived from word combinations.

Ukrainian researchers conduct a comparative analysis of the Ukrainian numeral with the English one to understand the peculiarities of expressing the concept of quantity with different linguistic units [11; 15]. There are also separate studies focused on the study of the English numeral, which is important because English is practically a mandatory subject in Ukrainian secondary schools and universities. Therefore, such research has great significance not only for linguistics but also for pedagogy [10; 13; 16].

Conclusions

The article demonstrates that attention to the numeral as a part of speech, and its semantic-grammatical significance in contemporary linguistics, has not diminished, although a conventional view of its peripheral nature has been established. In addition to the traditional approach to analyzing the numeral as a part of speech considering both its broad and narrow interpretations, modern pragmatic and linguo-cognitive, as well as linguo-conceptual paradigms of knowledge, have been actualized. The numeral is studied within the framework of (1) *the poetic grammar*, (2) *the theory of precedentness*, (3) *the discourse linguistics*, (4) *the morphology of evaluation*, (5) *the grammatical stylistics*, as well as (6) *the comparative-historical* and (7) *comparative-contrastive linguistics*. Ukrainian scholars also pay attention to the uniqueness of the numeral in the English language, which is associated with its globalizing function. It is noted that the Ukrainian numeral has significant potential for modelling pragmatic meanings and senses, including evaluative meanings, expression, and artistic linguistic devices.

The perspective of this research lies in the necessity of conducting comparative studies of the Ukrainian and English languages, particularly focusing on the morphology of evaluation.

Список використаної літератури

1. Аргуткіна О. А. Концептуально-семантичний і функціональний аспекти мікросистеми “Число” : дис. ... канд. філол. наук. Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2001. 218 с.
2. Бронікова С. А. Функціонально-семантичне поле квантитативності в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2004. 17 с.
3. Вихованець І. Р. Концепція нової академічної “Граматики сучасної української літературної мови” у 3-х томах. *Українська мова*. 2006. № 3. С. 41–47.
4. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови : Академічна граMATика української мови / за ред. І. Р. Вихованця. К. : **Універ. вид-во “Пульсари”**, 2004. 400 с.
5. Герасимчук В. А. Майже все про числівник. К. : ІСДО, 1995. 124 с.
6. Городенська К. Морфологічні категорії української мови в нових семантико-синтаксичних вимірах. *Рідний край* : наук., публіцист., худ.-літ. альманах Полтав. нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. 2019. № 1 (40). С. 64–68.
7. Городенська К. Морфологія в контексті академічної лінгвоукраїністики (до 100-річчя НАН України). *Українська мова*. 2018. № 4. С. 3–21.
8. Городенська К. Г. Функційність як засада створення сучасних граMATик слов’янських мов. “Граматики слов’янських мов: основа типології і характерології” : *Матеріали тематичного блоку XV Міжнар. з’їзду славістів* : наук. зб. К., 2013. С. 3–18.
9. Єрмоленко С. Я. Стилїстика граMATична. *Українська мова: Енциклопедія*. К. : Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2000. С. 601–602.
10. Жаботинская С. А. Числительные современного английского языка (к вопросу о категориальном статусе) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Київ, 1982. 208 с.
11. Каламаж М. А. Вербалізація концепту “невизначена кількість” у фразеологічних знаках української та англійської мов. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 9 : Сучасні тенденції розвитку мов*. К., 2007. Вип. 1. С. 207–215.
12. Каламаж М. Квантитативність у вимірі лінгвогносеології. *Актуальні проблеми іноземної філології* : міжвуз. зб. наук. ст. : “Лінгвістика і літературознавство”. Київ : Освіта України, 2008. Вип. II. С. 11–18.

13. Каламаж М. А. Семантико-когнітивні аспекти фразеологічних одиниць англійської мови з числівником *оде*. *Проблеми семантики слова, речення та тексту* : зб. наук. пр. Київ : ВЦ КНЛУ, 2007. Вип. 18. С. 51–59.

14. Каламаж М. Специфіка моделювання фразеоквантативних одиниць із градаційною семантикою. *Актуальні проблеми слов'янської філології* : міжвуз. зб. наук. ст. : “Лінгвістика і літературознавство”. Ніжин : Вид-о “Аспект-Поліграф”, 2007. Вип. XIV. С. 31–36.

15. Каламаж М. А. Способи сегментації і квантифікації субстанцій навколишнього світу в різноструктурних мовах. *Науковий вісник* : Кафедра ЮНЕСКО КНЛУ: LINGUAPAX – VIII: Мова, освіта, культура. Наукові парадигми і сучасний світ. Філологія. Педагогіка. Психологія. Київ : ВЦ КНЛУ, 2007. Вип. 15. С. 111–115.

16. Каламаж М. А. Функціональні характеристики числівників сучасної англійської мови (на матеріалі художніх текстів). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* : зб. наук. пр. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. Вип. 12. С. 174–181.

17. Каламаж М. А. Числівник: екстралінгвістичні та лінгвістичні характеристики. *Проблеми семантики слова, речення та тексту* : зб. наук. пр. Київ : ВЦ КНЛУ, 2007. Вип. 18. С. 160–168.

18. Космеда Т. Пам'ять мовної особистості і феномен прецедентності: потенції дискурсивного слова перший у лінгво- і соціокультурній свідомості (на матеріалі аналізу поетичного мовлення). *Незгасимий МОВСВІТ* : зб. наук. пр. на пошану проф. В. С. Калашника / уклад. М. Філон, Т. Ларіна. Харків : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. 2011. С. 539–547.

19. Космеда Т. А. Поетична граматики: інтимізувальні смисли займенникових форм у художньому тексті В. Симоненка. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. К. Ю. Голобородька. Харків, 2017. Вип. 45. С. 70–76.

20. Космеда Т. А., Аргуткіна О. А. Огляд аспектів вивчення слів мікросистеми “Число” в руслах традиційної та нової лінгвістичних парадигм. *Лінгвістика* : зб. наук. пр. Луганськ : Альма-матер, 2003. Вип. 1. С. 57–65.

21. Космеда Т., Олексенко О., Павлова І. Семантика і прагматика дискурсивного слова та його потенціал для діагностики психотипу мовної особистості: аспектуальний опис / за наук. ред проф. Т. Космеди. Харків : Харків. істор.-філол. товариство, 2019. 308 с.

22. Космеда Т. А., Халіман О. В. “Граматики оцінки” як актуальна проблема сучасного мовознавства. *Лінгвістичні студії*. Донецьк : Донец. нац. ун-т, 2011. Вип. 22. С. 17–23.

23. Лукінова Т. Б. Числівники в слов'янських мовах: (Порівняльно-історичний нарис). К. : Наук. думка, 2000. 370 с.

24. Мельник І. А. Транспозиційна граматики українського дієслова : моногр. Луцьк : Надстир'я, 2015. 476 с.

25. Микитюк О. Числівник. *Дивослово*. 2003. № 3. С. 27–32.

26. Олексенко О. «Граматики помилок» у поезії сучасного постмодерну. *Незгасимий МОВСВІТ* : зб. наук. пр. на пошану проф. В. С. Калашника / уклад. М. Філон, Т. Ларіна. Харків : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. 2011. С. 383–390.

27. Павлова І. А. Вживання числівників у художній прозі Г. Ф. Квітки-Основ'яненка (семантико-культурний аспект). *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. Л. А. Лисиченко. Харків, 2003. Вип. 11. Ч. II. С. 47–52.

28. Павлова І. А. Поетична семантика числівника у творах В. Стуса. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. Л. А. Лисиченко. Харків : ХДПУ, 2001. Вип. 6. С. 192–198.

29. Павлова І. А. Семантика числівника у мові творів Ліни Костенко. *Південний архів. Філол. науки* : зб. наук. пр. Херсон : ХДПУ, 2002. Вип. XVI. С. 201–205.

30. Павлова І. А. Функціональна навантаженість числівника *один* в ідіостилі Б. Олійника. *Лінгвістична палітра* : зб. наук. пр. з актуальн. проблем лінгвістики / за заг. ред. проф. Л. А. Лисиченко. Харків, 2009. С. 351–357.

31. Павлова І. А. Числівники у поетичному тексті. *Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки*. Луцьк : “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2002. № 5. С. 76–80.

32. Павлова І. А. Числівник як вербальний сигнал феномену прецедентності у поетичному дискурсі шістдесятників. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія : Філологія*. 2010. Вип. 60. № 910. Ч. I. С. 558–564.
33. Попович Н. Числівники у біблійних текстах. *Урок української*. 2002. № 2. С. 55–56.
34. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові. Чернівці : Місто, 2002. 272 с.
35. Скоробогатова О. Теорія граматичної атракції О. О. Потєбні в дослідженні граматики віршового тексту. *Мовознавство*. 2015. № 6. С. 46–52.
36. Токарчук В. А. Здобутки та перспективи аналізу англійського числівника. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского* : науч. журнал. Серія : Филология. Социальные коммуникации. Симферополь : Таврический национальный университет им. И. В. Вернадского, 2010. Т. 23 (62). № 2. Ч. 1. С. 214–218.
37. Халіман О. В. Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови : моногр. / передне слово, наук. ред. проф. Т. Космеди. Харків : Майдан, 2019. 458 с.
38. Швачко С. А., Медвідь О. М. Когнітивний аспект квантитативних слів. *Вісн. Київ. лінгвіст. ун-ту. Серія : Філологія*. 1998. Т. 1. № 1. С. 33–40.
39. Шевельов Ю. Up or out? З проблематики формування українського числівника як частини мови. *Вибрані праці* : у 2 кн. *Мовознавство* / упоряд. Л. Масенко. Київ : ВД “Києво-Могилянська академія”, 2008. Кн. 1. С. 453–460.

References

1. Arhutkina O. A. Kontseptualno-semantychnyi i funktsionalnyi aspekty mikrosystemy “Chyslo” : dys. ... kand. filol. nauk. Kharkiv. derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv, 2001. 218 s.
2. Bronikova S. A. Funktsionalno-semantychnе pole kvantytatyvnosti v suchasniі ukrainiskii movi : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk. Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova. Odesa, 2004. 17 s.
3. Vykhovanets I. R. Kontseptsiia novoi akademichnoi “Hramatyky suchasnoi ukrainiskoi literaturnoi movy” u 3-kh tomakh. *Ukrainska mova*. 2006. № 3. S. 41–47.
4. Vykhovanets I. R., Horodenska K. H. Teoretychna morfolohiia ukrainiskoi movy : **Akademichna hramatyka ukrainiskoi movy** / za red. I. R. Vykhovantsia. K. : Univer. vyd-vo “Pulsary”, 2004. 400 s.
5. Herasymchuk V. A. Maizhe vse pro chyslivnyk. K. : ISDO, 1995. 124 s.
6. Horodenska K. Morfolohichni katehorii ukrainiskoi movy v novykh semantyko-syntaksychnykh vymirakh. *Ridnyi kraj* : nauk., publitsyst., khud.-lit. almanakh Poltav. nats. ped. un-tu im. V. H. Korolenka. 2019. № 1 (40). S. 64–68.
7. Horodenska K. Morfolohiia v konteksti akademichnoi linhvoukrainistyky (do 100-richchia NAN Ukrainy). *Ukrainska mova*. 2018. № 4. S. 3–21.
8. Horodenska K. H. Funktsiiniist yak zasada stvorennia suchasnykh hramatyk slovianskykh mov. “*Hramatyky slovianskykh mov: osnova typolohii i kharakterolohii*” : *Materialy tematychnoho bloku KhV Mizhnar. zizdu slavistiv* : nauk. zb. K., 2013. S. 3–18.
9. Iermolenko S. Ya. Stylistyka hramatychna. *Ukrainska mova: Entsyklopediia*. K. : Vyd-vo “Ukrainska entsyklopediia” im. M. P. Bazhana, 2000. S. 601–602.
10. Zhabotinskaja S. A. Chislitel’nye sovremennogo anglijskogo jazyka (k voprosu o kategorial’nom statuse) : dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04. Kyiv, 1982. 208 s.
11. Kalamazh M. A. Verbalizatsiia kontseptu “nevyznachena kil’kist” u frazeolohichnykh znakakh ukrainiskoi ta anhliiskoi mov. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Ser. 9 : Suchasni tendentsii rozvytku mov*. K., 2007. Vyp. 1. S. 207–215.
12. Kalamazh M. Kvantytatyvnist u vymiri linhvohnoseolohii. *Aktualni problemy inozemnoi filolohii* : mizhvuz. zb. nauk. st. : “Linhvistyka i literaturoznavstvo”. Kyiv : Osvita Ukrainy, 2008. Vyp. II. S. 11–18.
13. Kalamazh M. A. Semantyko-kohnityvni aspekty frazeolohichnykh odynyts anhliiskoi movy z chyslivnykom one. *Problemy semantyky slova, rechennia ta tekstu* : zb. nauk. pr. Kyiv : VTS KNLU, 2007. Vyp. 18. S. 51–59.

14. Kalamazh M. Spetsyfika modeliuвання frazeokvantatyvnykh odynyts iz hradatsiinoiu semantykoiu. *Aktualni problemy slovianskoi filolohii* : mizhvuz. zb. nauk. st. : “Linhvistyka i literaturoznavstvo”. Nizhyn : Vyd-o “Aspekt-Polihraf”, 2007. Vyp. XIV. S. 31–36.

15. Kalamazh M. A. Sposoby sehmentatsii i kvantyfikatsii substantsii navkolyshnoho svitu v riznostrukturnykh movakh. *Naukovyi visnyk* : Kafedra YuNESKO KNLU: LINGUAPAX – VIII: Mova, osvita, kultura. Naukovi paradyhmy i suchasnyi svit. Filolohiia. Pedahohika. Psykholohiia. Kyiv : VTs KNLU, 2007. Vyp. 15. S. 111–115.

16. Kalamazh M. A. Funktsionalni kharakterystyky chyslivnykiv suchasnoi anhliiskoi movy (na materialy khudozhnykh tekstiv). *Problemy semantky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky* : zb. nauk. pr. Kyiv : KNU im. T. Shevchenka, 2007. Vyp. 12. S. 174–181.

17. Kalamazh M. A. Chyslivnyk: ekstralinhvistychni ta linhvistychni kharakterystyky. *Problemy semantky slova, rechennia ta tekstu* : zb. nauk. pr. Kyiv : VTs KNLU, 2007. Vyp. 18. S. 160–168.

18. Kosmeda T. Pamiat movnoi osobystosti i fenomen pretседentnosti: potentsii dyskursyvnoho slova pershyi u linhvo- i sotsiokulturnii svidomosti (na materialy analizu poetychnoho movlennia). *Nezghasymyi MOVSVIT* : zb. nauk. pr. na poshanu prof. V. S. Kalashnyka / uklad. M. Filon, T. Larina. Kharkiv : Kharkiv. nats. un-t im. V. N. Karazina. 2011. S. 539–547.

19. Kosmeda T. A. Poetychna hramatyka: intymizovalni smysly zaimennykovykh form u khudozhnomu teksti V. Symonenka. *Linhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. pr. / za zah. red. prof. K. Yu. Holoborodka. Kharkiv, 2017. Vyp. 45. S. 70–76.

20. Kosmeda T. A., Arhutkina O. A. Ohliad aspektiv vyvchennia sliv mikrosystemy “Chyslo” v ruslakh tradytsiinoi ta novoi linhvistychnykh paradyhm. *Linhvistyka* : zb. nauk. pr. Luhansk : Alma-mater, 2003. Vyp. 1. S. 57–65.

21. Kosmeda T., Oleksenko O., Pavlova I. Semantka i prahmatyka dyskursyvnoho slova ta yoho potentsial dlia diahnostryky psykhotypu movnoi osobystosti: aspektualnyi opys / za nauk. red prof. T. Kosmedy. Kharkiv : Kharkiv. istor.-filol. tovarystvo, 2019. 308 s.

22. Kosmeda T. A., Khaliman O. V. “Hramatyka otsinky” yak aktualna problema suchasnoho movoznavstva. *Linhvistychni studii*. Donetsk : Donetsk. nats. un-t, 2011. Vyp. 22. S. 17–23.

23. Lukinova T. B. Chyslivnyky v slovianskykh movakh: (Porivnialno-istorychnyi narys). K. : Nauk. dumka, 2000. 370 s.

24. Melnyk I. A. Transpozytsiina hramatyka ukrainskoho diieslova : **monohr. Lutsk : Nadstyria**, 2015. 476 s.

25. Mykytiuk O. Chyslivnyk. *Dyvoslovo*. 2003. № 3. S. 27–32.

26. Oleksenko O. “Hramatyka pomylok” u poezii suchasnoho postmodernu. *Nezghasymyi MOVSVIT* : zb. nauk. pr. na poshanu prof. V. S. Kalashnyka / uklad. M. Filon, T. Larina. Kharkiv : Kharkiv. nats. un-t im. V. N. Karazina. 2011. S. 383–390.

27. Pavlova I. . Vzhyvannia chyslivnykiv u khudozhnii prozi H. F. Kvitky-Osnovianenka (semantko-kulturnyi aspekt). *Linhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. pr. / za zah. red. prof. L. A. Lysychenko. Kharkiv, 2003. Vyp. 11. Ch. II. S. 47–52.

28. Pavlova I. A. Poetychna semantka chyslivnyka u tvorakh V. Stusa. *Linhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. pr. / za zah. red. prof. L. A. Lysychenko. Kharkiv : KhDPU, 2001. Vyp. 6. S. 192–198.

29. Pavlova I. A. Semantka chyslivnyka u movi tvoriv Liny Kostenko. *Pivdennyi arkhiv. Filol. nauky* : zb. nauk. pr. Kherson : KhDPU, 2002. Vyp. XVI. S. 201–205.

30. Pavlova I. A. Funktsionalna navantazhenist chyslivnyka odyv v idiostyli B. Oliinyka. *Linhvistychna palitra* : zb. nauk. pr. z aktualn. problem linhvistyky / za zah. red. prof. L. A. Lysychenko. Kharkiv, 2009. S. 351–357.

31. Pavlova I. A. Chyslivnyky u poetychnomu teksti. *Nauk. visn. Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky*. Lutsk : “Vezha” VDU im. Lesi Ukrainky, 2002. № 5. S. 76–80.

32. Pavlova I. A. Chyslivnyk yak verbalnyi syhnal fenomenu pretседentnosti u poetychnomu dyskursi shistdesiatnykiv. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu im. V. N. Karazina. Seriia : Filolohiia*. 2010. Kharkiv. Vyp. 60. № 910. Ch. I. S. 558–564.

33. Popovych N. Chyslivnyky u bibliinykh tekstakh. *Urok ukrainskoi*. 2002. № 2. S. 55–56.
34. Skab M. S. Hramatyka apeliatsii v ukrainskii movi. Chernivtsi : Misto, 2002. 272 s.
35. Skorobohatova O. Teoriia hramatychnoi atraktsii O. O. Potebni v doslidzhenni hramatyky virshovoho tekstu. *Movoznavstvo*. 2015. № 6. S. 46–52.
36. Tokarchuk V. A. Zdobutky ta perspektyvy analizu anhliiskoho chyslivnyka. *Uchenye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universiteta im. V. I. Vernadskogo* : nauch. zhurnal. Serija : Filologija. Social'nye kommunikacii. Simferopol' : Tavricheskij nacional'nyj universitet im. I. V. Vernadskogo, 2010. T. 23 (62). № 2. Ch. 1. S. 214–218.
37. Khaliman O. V. Hramatyka otsinky: morfolohichni katehorii ukrainskoi movy : monohr. / perednie slovo, nauk. red. prof. T. Kosmedy. Kharkiv : Maidan, 2019. 458 s.
38. Shvachko S. A., Medvid O. M. Kohnityvnyi aspekt kvantytativnykh sliv. *Visn. Kyiv. lnhvist. un-tu. Ser. : Filolohiia*. 1998. T. 1. № 1. S. 33–40.
39. Shevelov Yu. Up or out? Z problematyky formuvannia ukrainskoho chyslivnyka yak chastyny movy. *Vybrani pratsi* : u 2 kn. *Movoznavstvo* / uporiad. L. Masenko. Kyiv : VD "Kyievo-Mohylianska akademiia", 2008. Kn.1. S. 453–460.

АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИСЛІВНИКА В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Оксана Ковтун

*Донецький національний університет імені Василя Стуса
кафедра англійської філології
вул. 600-річчя, 21, 21021, м. Вінниця, Україна
тел.: 097 961 16 40
ел. пошта: o.kovtun.work@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9139-8987>*

Статтю присвячено інтерпретації новітнього осмислення числівника як частини мови крізь призму традиційних і новітніх граматики та нових наукових парадигм. Продемонстровано, що попри периферійний характер цієї частини мови дослідницькі аспекти його вивчення на сьогодні себе не вичерпали. У ХХ столітті числівник розглядали переважно у фокусі традиційної і функційної граматики, утвердивши широке й вузьке його розуміння. У ХХІ столітті числівник почали вивчати у фокусі прагматичної, лінгвокогнітивної, лінгвоконцептуальної парадигм знань, зокрема й у ракурсі таких нових напрямів мовознавства, як поетична граматики, теорія прецедентності, дискурслінгвістика, морфології оцінки, граматики стилістики, а також порівняльно-історичного та порівняльно-зіставного мовознавства. З'ясовано, що українські дослідники не оминають увагою і своєрідність числівника англійської мови, що пов'язано з її глобалізаційною функцією, та здійснюють порівняльний аналіз українського числівника з числівником англійської мови, актуалізують праці щодо своєрідності вираження концепту кількості різними мовними одиницями, пропонуються й окремі розвідки, які сфокусовані на вивченні числівника англійської мови, що важливо, оскільки англійська мова є сьогодні практично обов'язковим предметом у середній школі і вишах України, тому подібні напрацювання мають велике значення не лише для мовознавства, але й для дидактики. Констатовано, що український числівник має великі можливості щодо моделювання оцінних значень, експресії, художніх мовних засобів. Відзначено прагматичну потужність окремих числівників, що мають здатність бути маркером образності, емоційності, аксіологічності, експресивності та ідіостилю письменника загалом. Окреслено перспективу розвідки, яку вбачено в необхідності здійснення порівняльних досліджень української і англійської мови, зокрема у фокусі морфології оцінки.

Ключові слова: граматики, оцінні значення, сучасні наукові напрями, числівник, функційне навантаження.

*Стаття надійшла до редакції 24.03.2024
доопрацьована 27.03.2024
прийнята до друку 03.04.2024*